

Emlékezés Somorjai Gáborra

Somorjai Gábor több mint négyszáz PhD-hallgatót és poszt-doktort mentorált, akik közül több mint száz igen sikeres akadémiai karriert fut be.

Somorjai Gábor (1935–2025)

Mindig is nagyra becsültem a háttérét és a történetét: 1956-ban el kellett hagynia Magyarországot még a vegyészmérnöki diploma megszerzése előtt, és nehéz körülmények között, de eljutott Amerika egyik legjobb egyetemére, a UC Berkeley-re, ahol máig tartó és jövőbe mutató büszkeséget jelent nem csak a magyar kutatók számára.

2012 és 2014 között dolgoztam Gáborral posztdoktorként – ez az időszak minden tekintetben meghatározó volt az életemben, nem csak tudományos szempontból. Sokszor, amikor úgy érzem, nincs időm a hallgatóimra, eszembe jut, hogy a legtöbb kéziratot, amit nála készítettem elő, egy-két héten belül az utolsó betűig elolvasva, kinyomtatva hozta vissza a kézzel írt megjegyzéseivel, aztán együtt véglegesítettük és küldtük be. Ha ő erre időt tudott szakítani, nekem is kell, hogy legyen.

A magyarok közül – kronológiai sorrendben – Böszörményi István, Ras-kó János, Guzzi László, Korányi Tamás, Kiricsi Imre, Kónya Zoltán, Niesz Krisztián és jómagam voltunk a szerencsések, akik dolgozhattunk a katalízis egyik legnagyobb legendájával.

Mindig is nagyra becsültem a háttérét és a történetét:

Gyakran mesélt régi történeteket, amelyek a karrierjét is meghatározták, de sokszor beszélt olyan történelmi eseményekről is, ahol a kémia megoldásokat hozott. Egyszerűen sugárzott belőle, hogy még 75 év felett is mindene a megismerés, imádja és szórakoztatja a régi és modern tudomány. Beszélt például Vladimir Ipatievről, arról az orosz–amerikai vegyészről, akinek a tudásán alapulva a korábbi nagyobb oktánszámú benzint készítették, és így a második világháborúban használt repülőgépekkel nagy előnyre tettek szert. A sztori maga is érdekes, de inkább az, hogy mindig arra irányított, hogy egy ember is képes világfördíté, nagy dolgokra, és ez az ember bárki lehet. Mindig mondta: „Egy életed van, te döntöd el, mit hozol ki belőle. Meg kell tanulni látni, hogy egy adott témában mennyire menjünk mélyre és mikor jöj-jünk onnan vissza, és lépünk tovább.”

Szerettem, hogy az egyszerűséget, az egyenességet, a konkrétumokat húzta ki belőlem, hogy az adott projekt sikerességéhez annak minden apró részletében is folyamatos odafigyelést javasolt. A szintézistől a karakterizáláson át a katalízisig folyó kutatást és az ehhez tartozó operatív és menedzseri munkákat összehangolva kezeltük. Ahogy mondta, „egyszemélyes labornak” kell lenned. Akárhová ledobnak a Földön, ott tudjál elindulni, építkezni.

Bár szinte minden rangos világi tudományos díjat megkapott, szerintem (és sok más kutató szerint is) a Nobel-díj is járt volna neki. Nemcsak a kitartó munka és a forradalmi munkásság miatt, hanem azok miatt a hihetetlen, merész, sokszor egyszerű, de a meglévő dolgok más irányú megközelítéséből adódó ötletek, gondolatok miatt is, amelyek akár bármelyik szokásos pénteki ebéd-del egybekötött megbeszélésen elhangzottak tőle és értek akár globális hatású célba. Az nagyon megmaradt, hogy a természet egyik csodáját – egy gyerek pontos lépések sorozatát követően 9 hónap alatt fejlődik ki – azzal kapcsolta össze, hogy meg kell szelídíteni a tandemkatalizátorokat, és ettől akár kiaknázatlan technológiák tárulhatnak elénk.

Somorjai Gáborral (2022. március. 25., Berkeley, CA, USA)

Utoljára 2022-ben találkoztunk Berkeley-ben, ahol szívesen fogadott. Az „utolsó ebédünkön” is szellemes volt, örült az elért magyar eredményeinknek, beszélt a saját céljairól, és azon is gondolkozott, hogyan tudna segíteni a továbbiakban.

Sági András
Szegedi Tudományegyetem